

Motion till riksdagen 2009/10:Ub7

av Marie Granlund m.fl. (s)
med anledning av prop. 2009/10:136

Ökad frihet för vissa stiftelser som finansierar forskning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2009/10:136.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att näringslivet ges representation i de i propositionen berörda stiftelsernas styrelser.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska fatta beslut om ledamöter för de i propositionen angivna stiftelserna efter beredning av en valberedning.

Utseende och entledigande av styrelseledamöter

De stiftelser som propositionen berör är av stor strategisk vikt för Sveriges forskning och forskningspolitik. Stiftelserna utgör ett betydelsefullt komplement till de statliga forskningsfinansiärerna men även till den forskning som bedrivs inom universitet och högskolor samt inom näringslivet och samhället i stort. Förändringar av regelverket för en stiftelse, vilken det än vara månde, bör rimligen utgå från stiftelsens uppdrag som detta formulerats i stadgarnas ändamålsparagraf, med hänsyn till den kontext vari den skapades och med hänsyn till hur de medel som ligger till grund för stiftelsens tillgångar skapades. Regeringens förslag innebär att stiftelserna blir mer lika de statliga forskningsråden och innebär därför snarast en insnävning av den svenska forskningsfinansieringen. Dessa utgångspunkter talar för att riksdagens beslut bör bli annorlunda än det som regeringen föreslår. Det finns en grundläggande skillnad mellan oss och regeringen i synen på akademisk frihet och hur den bäst upprätthålls, något som avspeglats i flera sammanhang i den högskole- och forskningspolitik som regeringen bedrivit under mandatperioden. Tradit-

Fel! Okänt namn på

ionellt har avvägningen mellan statlig styrning och akademisk frihet upprätthållits genom att regeringen utsett ledamöter i styrelser för myndigheter och statliga stiftelser men däremot avhållit sig från detaljreglering av hur dessa styrelser ska sköta sitt uppdrag och uppnå sina mål. Regeringens arbetsmetod är den motsatta: formell frihet i betydelsen att staten avstår från att utse ledamöter, men desto hårdare detaljstyrning av vilka områden styrelserna ska arbeta med och hur de ska uppnå sina mål. För oss är det tydligt att den socialdemokratiska modellen i praktiken värnat forskarsamhällets och akademins frihet bättre än den borgerliga modellen.

I propositionen Forskning och samhälle (prop. 1996/97:5) anfördes bl.a. behovet av samordning mellan stiftelsernas insatser och statliga insatser på forskningens område som skäl för att regeringen skulle utse samtliga ledamöter. Vår bedömning är att behovet av samordning inte har minskat. Vi anser också att den offentliga insynen är viktig med tanke på att stiftelserna ansvarar för betydande förmögenheter. Vi noterar att Riksrevisionen bestämt understrukit att den statliga utvärderingen och insynen i stiftelserna snarast bör utvecklas och förstärkas, inte försvagas. Såväl strategiska som praktiska skäl talar därför för att regeringen alltjämt fattar det formella beslutet om stiftelsernas ledamöter.

Industrikommittén, med representanter för såväl arbetsgivar- som löntagarorganisationer, framhåller att det i fråga om stiftelser som bildats av staten finns ett starkt offentligt intresse av att föreskrifterna om förvaltningen utformas med respekt för demokratiska principer och för det allmänna bästa. Även om stiftelsens ändamål ligger fast kan ändamålet uppnås på olika sätt, och för de enskilda besluten kan det ha stor betydelse vilka allmänna värderingar som ligger bakom. Vi delar denna syn. Regeringen har också som representant för allmänintresset både goda förutsättningar och en skyldighet att se till att styrelserna har den bredd i sin sammansättning som är motiverad av stiftelsernas strategiska vikt. Demokratiska skäl talar också för att en sådan ordning är bättre än att den avgående styrelsen utser sina efterträdare.

Samtidigt som vi, utifrån ovan anförda skäl, värnar att regeringen alltjämt fattar det formella beslutet om att utse och entlediga ledamöter i vissa stiftelser som finansierar forskning så vill vi öppna för ett ökat inflytande från forskarsamhället, samhället och näringslivet. Medan flera remissinstanser välkomnar ett ökat forskarinflytande så påpekar många andra remissorganisationer att det akademiska forskarinflytandet kan bli för starkt och riskera att missgynna inflytandet från samhälle och näringsliv. *Kungl. Tekniska högskolan (KTH)* m.fl. anser att näringslivets intresseorganisationer, enskilt eller i samverkan, bör föreslå lämpliga styrelsekandidater i varje stiftelse. Vi anser också att det är en brist att inte regeringen föreslår andra organisationer att kunna vara representerade i dessa stiftelser.

Styrelsernas sammansättning

Att regeringen utser ledamöterna främjar samordningen mellan stiftelsernas insatser och andra statliga insatser på forskningens område, vilket är av synnerlig vikt för att de samlade statliga insatserna ska ge så stort utbyte som möjligt. Denna ståndpunkt bejakar även att forskarsamhället ska vara mycket väl representerat och att företrädare för de vetenskapliga akademierna och forskningsråden samt universitet och högskolor bör ha både god representation och inflytande över de operativa besluten. Stiftelsernas styrelser bör ha en sammansättning som svarar mot deras respektive ändamålsparagrafer. Eftersom dessa betonar inte bara forskning utan också att forskningsresultaten ska komma till praktisk användning inom näringsliv och samhälle är det för oss självklart att styrelsen ska bestå av både forskare och personer med bred erfarenhet av hur forskningsresultat kan komma till praktisk användning. Regeringen har dock en mycket snäv syn på vilka intressen som är relevanta att vara företrädare i stiftelsernas styrelser. Inte minst har näringslivet glömts bort. Utifrån stiftelsernas ändamålsparagrafer är det anmärkningsvärt att näringslivet och andra användare av forskningsresultaten har glömts bort. Detta är anmärkningsvärt också utifrån det ofta konstaterade faktumet att det svenska samhället har mycket kvar att göra när det gäller att tillämpa forskning och skapa en bra dialog mellan forskare och praktiker.

Över huvud taget brister näringslivs- och samverkansperspektiven i regeringens forskningspolitik, och perspektiven var frånvarande även i regeringens forskningspolitiska proposition och i behandlingen av branschprogrammen. Näringslivets behov av forskning är självklart, men det förtjänar tydligen att framhållas att många delar av den statliga och kommunala sektorn också har mycket stort behov av tillämpad forskning. Forskarsamhället bör givetvis ha en god representation i styrelserna. Regeringens förslag innebär dock att det är nästintill uteslutande forskarsamhället som ska såväl utse som utgöra sammansättningen av stiftelsernas styrelser. Bland andra Svenskt Näringsliv har framfört att det finns en stor risk att detta leder till att kompetenser från samhälle och näringsliv inte finns representerade. För att forskningsstiftelserna även fortsättningsvis ska ha förutsättningar att skapa synergier och beröringspunkter mellan forskning som är olika långt framskjuten och bedrivs av olika av varandra oberoende aktörer är det viktigt att en bred kompetens är representerad i styrelserna. Vi menar därför att även näringslivet och andra relevanta samhällsorganisationer ska ha representation i stiftelsernas styrelser. Dessa representanter bör tas fram i god dialog mellan arbetsgivarnas och arbetstagarorganisationer.

Valberedning

Flera remissinstanser föreslår att varje stiftelse bör ha en valberedning som föreslår styrelsens sammansättning. Vi delar denna uppfattning och ser det som ett bra sätt att öka inflytandet från forskarsamhället, samhället och nä-

Fel! Okänt namn på

ringslivet. Regeringen lägger dock inte fram några övertygande argument mot en valberedning, utan föreslår i stället ett samråd som i allt väsentligt liknar en valberedning, men med en mycket mer informell arbetsordning. Vi anser att en valberedning för respektive stiftelse bör sammankallas inför utseendet av nya styrelseledamöter. I valberedningarna bör det ingå representanter för de statliga forskningsfinansiärerna, de vetenskapliga akademier som omnämns i propositionen, universitet och högskolor samt näringslivet. En sådan beredning ger regeringen bästa möjliga underlag för att fatta ett väl förankrat beslut med den breda sammansättning av ledamöter som stiftelsernas uppdrag kräver.

Propositionen avvisas

Vi yrkar avslag på regeringens proposition Ökad frihet för vissa stiftelser som finansierar forskning (prop. 2009/10:136). Regeringen bör återkomma med ett förslag som värnar offentlighetens insyn genom att regeringen fortsatt utser och entledigar ledamöter i vissa stiftelser som finansierar forskning, samtidigt som inflytandet från såväl forskarsamhället som näringslivet och det omgivande samhället ska stärkas genom införande av valberedningar som föreslår styrelsekandidater till stiftelserna.

Stockholm den 24 mars 2010

Marie Granlund (s)

Mikael Damberg (s)

Peter Hultqvist (s)

Louise Malmström (s)

Jan Emanuel Johansson (s)

Thomas Strand (s)

Caroline Helmersson-Olsson (s)

Agneta Lundberg (s)